

Dünya kosmik ailəsinin etibarlı üzvü

Azərbaycanın Kosmik Agentliyi (“Azərkosmos”) global kosmik sənaye cəmiyyətinə inteqrasiyanı dərinləşdirməkdədir. Ölkəmin kosmik sənayesində dayanıqlı inkişaf templəri regional alyansda mövqeyimizin möhkəmlənməsinə səbəb olur. Azərbaycan peykləri hazırda Afrika, Avropa, Mərkəzi Asiyanı əhatə edən geniş bir coğrafiyada telekommunikasiya, yayım və internet xidmətləri təqdim edir. Bu, sürətlə inkişaf edən global kosmos iqtisadiyyatına “Azərkosmos”un innovasiyalar təqdimatında və ixracatında strateji mövqeyini artırır. Nəticədə Azərbaycanın kosmik sənayesinin inkişafı ölkəmizin regionda və qlobal miqyasda liderliyini daha da möhkəmləndirir.

Kosmos xidmətlərimizdən 50-dən çox ölkə yararlanır

Azərbaycan Kosmik Agentliyinin (“Azərkosmos”) İdarə Heyətinin sədrinin vəzifələrini müvəqqəti icra edən Dunay Bədirxanov “Kosmosdan gələn imkanlar: Kosmik müşahidəmizin sosial-iqtisadi inkişafa töhfəsinin 10 ili” adlı tədbirdə bildirib ki, Azərbaycanın kosmosda özünəməxsus orbital mövqeyi formalaşıb. Respublikamız 48 ölkədən biri olaraq özünəməxsus kosmik resurs əldə edib, kosmos xidmətlərindən hazırda 50-dən çox ölkə və 200-dən artıq şirkət yararlanır.

D.Bədirxanovun sözlərinə görə, peyk xidmətləri ilə yanaşı, kosmik sahədə intellektual məhsulların ixracına da başlanılıb. 2014-cü ildə orbitə buraxılan “Azersky” peyki ilə ilk dəfə olaraq yerin məsafədən müşahidəsi sahəsində milli imkanlar yaradılıb. Müşahidə xidmətləri vasitəsilə kənd təsərrüfatı, ətraf mühitin mühafizəsi, fəvqəladə halların idarə olunması, hasilat sənayesi, nəqliyyat və yol infrastrukturunun inkişafı, müdafiə və təhlükəsizlik, turizmin inkişafı, xəritəçəkmə və şəhərsalma, meliorasiya və su təsərrüfatı, dövlət əmlakının idarə olun-

ması və kadastr işləri üzrə innovativ layihələr həyata keçirir.

Bütün bu texnoloji imkan və xidmətlər sayəsində Azərbaycanı beynəlxalq peyk bazarında etibarlı tərəfdaş kimi tanıتماğa nail olub. Ölkəmizin milli kosmik infrastrukturuna 46 dərəcə Şərq uzunluğunda orbitə peyk qaldırmağa imkan verir.

Kosmik məhsulların ixracı artır

“Azərkosmos” 100-dən çox strateji önəmli kommersiya layihəsi həyata keçirib və öz maliyyə portfelini xidmət satışları hesabına gücləndirib. İlk peykin orbitə buraxılmasından 10 il sonra kosmik qurum 10 milyon dollarlıq biznes portfeli formalaşdırmağa nail olub. Son illərdə kosmik məhsulları ixracının coğrafiyası və həcmi də genişlənməkdədir. Məsələn, 2025-ci ilin yanvar-avqust aylarında “Azərkosmos” tərəfindən dünyanın 41 ölkəsinə 11,6 milyon dolları dəyərində telekommunikasiya xidməti ixrac edilib. Xidmət ixracından əldə edilən gəlirlər milli kosmik agentliyin ümumi gəlirlərinin 66 faizini təşkil edir. Peyk telekommunikasiya xidmətlərinin ixracının ilk beşliyində 3,1 milyon dollarla Birləşmiş Krallıq, 2,3 milyon dollarla

Lüksemburq, 569,5 min dollarla Nigeriya,

537,9 dollarla Türkiyə, 530,4 min dollarla İsveç qərarlaşıb.

Çinin kosmik nəhəngi ilə bir platformada

“Azərkosmos” Çinin global terminal istehsalçısı olan “StarWin” şirkəti ilə əməkdaşlığı artırmaq niyyətindədir. Ötən il sözügedən şirkətlə müqavilə imzalanıb və regionda rabitə xidmətlərinin əhatəsini genişləndirmək üçün əlavə peyk resursu bazası

yaradılıb. Çin şirkəti ilə əməkdaşlıq çərçivəsində, müştərilərə önəməli rabitə infrastrukturuna olmayan uzaq bölgələrdə xidmət göstəriləcək ki, həmin xidmətləri “Azconnexus”-StarWin” peyk internet platforması birlikdə təchiz edəcək. Əməkdaşlıq çərçivəsində, həmçinin “Azərkosmos” biznes xətlərini genişləndirməyə çalışacaq ki, nəticədə bu layihə təkcə peyk resurslarının satışı ilə deyil, global partnyorlara məxsus peyk xidmətlərinin kommersiyalaşdırılması sayəsində də gəlir əldə etməyə imkan verəcək. Azərbaycanın Cənubi Qafqaz və Xəzər regionunda kosmik texnologiya habına çevrilməsini təmin edəcək. Bu layihələr, həm də Azərbaycan iqtisadiyyatının güclənməsinə, post-neft dövründə milli gəlirlərin strukturunda kosmik sənaye dividendlərinin artmasına səbəb olacaq.

“Azərkosmos” regionun kosmik sənaye habını formalaşdırır

Beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində “Azərkosmos” global peyk operatoru olan “ABS” şirkəti ilə faydalı əlaqələr qurub. Niderlandda keçirilən “IBC 2024” beynəlxalq sərgi-konfransında ABŞ-in eyniadlı şirkəti ilə imzalanmış sazişə əsasən, milli kosmik şirkətimiz Amerikanın peyk vasitəsilə Nigeriya ərazisində öz müştərilərinə “Pay TV” xidmətini təqdim edəcək. Həmçinin dünyanın ən güclü global peyk operatorlarından biri ilə yaxın tərəfdaşlıq “Azərkosmos”un

müəyyən edilib.Qurğu saniyədə 0.5 GB ölçüdə material ötürə biləcək. Peyk “OPT-SAT 500” platforması üzərində istehsal ediləcək. Beləliklə, yeni peyk qurğusu Azərbaycanın ən son nəsil peyk parkının yaranmasına və çoxşaxəli və daha dəqiq müşahidələr aparmağa imkan verəcək.

Kosmik Aparatların İnkişafı Mərkəzi inşa olunacaq

“Azərkosmos” yaxın gələcəkdə peyklə-

biznes xətlərini genişləndirməyə, təkcə öz peyk resurslarının satışı ilə deyil, global partnyorlara məxsus peyk xidmətlərinin kommersiyalaşdırılması sayəsində də gəlir əldə etməyə imkan verəcək.

Milli kadrların fəzaya çıxış hazırlığı

Kosmik Agentlik öz kadr institutunu da gücləndirib və milli potensiala güvənilən baza formalaşır. İndiyə qədər kosmosa göndərilmiş peyklərdə yerli mütəxəssislərimiz çox az olduğu üçün bu prosesə xaricdən mühəndislər cəlb olunurdusa, hazırda peyk idarəetmə üzrə yerli mütəxəssislərin hazırlanması “Azərkosmos”un öz idarəetmə imkanlarını təmin etməkdədir. Həmin potensiala arxalanaaraq “Azersky 2” peyk proqramının idarə olunması milli kadrlar tərəfindən həyata keçiriləcək. Bu innovativ idarəetmə modelinin növbəti mərhələsi isə azərbaycanlıların kosmonavtlar ailəsində yer almasıdır. Agentlik rəsmisi qeyd edib ki, gələcəkdə azərbaycanlıların kosmosa çıxması ilə bağlı tədbirlər görülməli, onların təlimə və beynəlxalq kosmik proqramlara cəlb olunması ilə bağlı addımlar atılacaq.

5 il fəaliyyətdə olacağı təxmin edilən “Azersky-2” peyki ilə 500 km hündürlükdən uzunluğu 400 km-ə, eni isə 5 km-ə qədər fotolar çəkmək mümkündür. Peyk, ayırdetməsi 50sm-dən daha yaxşı təsvirlər əldə etmək üçün elektro-optikal kamera ilə təchiz ediləcək . Peykin məlumat yaddaşı 1 TB

rin istehsalını reallaşdırmağı da hədəfləyir. Bu istiqamətdə ilk addımlar atılıb. Tədqiqat və İnkişaf üzrə kosmos komandası il yarımdır ki, İsraildə “Azersky-2” layihəsi çərçivəsində peykin istehsalı üzrə intensiv təlimlər keçir. “Azərkosmos” və “Israel Aerospace Industries” (IAI) şirkəti arasında imzalanmış müqaviləyə əsasən, “Azersky-2” kosmik peykinin dünya peyk ailəsinə qoşulması nəzərdə tutulur. Dünyanın ən güclü texnologiya şirkətlərindən olan “Israel Aerospace Industries” şirkəti yeni peykin layihələndirilməsi, yığılması, inteqrasiyası və sınağında Azərbaycanlı mütəxəssislərə köməkliliyini göstərməkdədir. “IAI” proqram çərçivəsində “Azersky-2” üzrə iki peyk hazırlanması planlaşdırılır. İsraillə birgə 2026-cı ildə yeni peykin orbitə çıxarılmasından sonra 2028-ci ildə daha bir “Azersky-2” qurğusu fəzaya buraxılacaq.

Yeni inşa olunacaq peyk istehsalı zavodu və istehsalata cəlb ediləcək işçilər üçün Kosmik Aparatların İnkişafı Mərkəzinin qurulması üzrə dizayn və layihələndirmə işlərinə yekun vurulub. “Azərkosmos” tarixində ilk dəfə törəmə müəssisə - Kosmik Aparatların İstehsalı Mərkəzi - “Spacecraft Development and Production” MMC yaradılıb. MMC kosmik aparatların istehsalı layihələrini daha asan şəkildə həyata keçirməyə imkan yaradacaq.

E.CƏFƏRLİ